

Конспект уроку № 16

Тема. ЯК ВІДКРИТТЯ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СПРИЯЛО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

Мета. Показати умови розвитку культури України на прикладах діяльності видатних діячів – В. Каразіна, М. Остроградського, П. Гулака – Артемовського, І. Мечникова; з'ясувати причини появи вищих начальних закладів в Україні; допомогти учням сформувати уявлення про складнощі культурного життя; виховувати інтерес до вивчення літератури.

Очікувані результати

Після цього уроку зможуть: установлювати хронологічну тривалість і послідовність зазначених подій та явищ, співвідносити подію, історичне явище і століття; знаходити на карті території, пов'язані із зазначеними подіями та діяльністю людей; розповідати про історичну подію чи явище, історичних діячів на основі тексту підручника; виокремлювати в тексті головне й другорядне, складати простий план тексту підручника, зокрема у формі запитань; складати запитання щодо перебігу історичної події; висловлювати своє ставлення до історичних подій, явищ і діячів, що пропонують для вивчення.

Обладнання: історична карта, портрети історичних діячів, картки з текстовими і візуальними джерелами.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування нових навичок.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Бесіда

1. До яких наслідків призвела ліквідація Гетьманщини наприкінці XVIII ст.?
2. Уявіть себе українцем кінця XVIII — початку XIX ст. і спробуйте передати свої відчуття.
3. Чи була б у вас можливість відвідувати школу з українською мовою навчання?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель. Перед вами, учні, установча грамота імператора Російської імперії Олександра І про заснування Харківського імперського університету у 1804 р. і портрет засновника Харківського університету, ученого та просвітника В. Н. Каразіна (1773—1842).

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Учитель. Харківський національний університет — один із найстаріших університетів Східної Європи. Його було засновано у листопаді 1804 року з ініціативи видатного просвітителя В. Н. Каразіна та згідно із грамотою Олександра І.

Урочисте відкриття університету відбулося 29 січня 1805 року. Університет вписав багато яскравих сторінок в історію українського національного відродження XIX-XX ст., створив умови для перетворення Харкова на провідний науковий і культурний центр, освітянську столицю України.

Робота з текстом

- Прочитайте біографічну довідку про В. Каразіна, поставте запитання до наведеного тексту.

Василь Назарович Каразін (1773—1842) — видатний український учений і просвітник — належав до активних діячів харківського культурного осередку, що діяв у другій половині XVIII — першій третині XIX ст.

Свою активну громадську діяльність Каразін розпочав, запропонувавши низку сміливих проектів-перетворень в Росії на початку царювання Олександра І. Він був одним з ініціаторів створення першого у Європі Міністерства народної освіти. За його ініціативою 1803 р. у Харкові було відкрито перший у Наддніпрянській і третій у Російській імперії університет. У 1819—1820 рр. Каразін був віце-президентом Вільного товариства любителів російської словесності, редагував журнал «Соревнователь просвещения и благотворения».

В. Н. Каразін залишив по собі ґрунтовні праці в різних галузях знань, але особливо цінними були його відкриття та винаходи в галузях харчової промисловості, метеорології та хімії. Самобутніми були його ідеї стосовно

використання електрики й одержання штучних діамантів. Один з найосвіченіших людей Росії першої половини XIX ст., він увійшов у науку як різнобічний учений, розробник ряду демократичних ідей. 1999 року ім'я В. Н. Каразіна присвоєно Харківському національному університету.

Учитель. Давайте ознайомимось зі здобутками Харківського університету.

Робота з таблицею

- Складіть текстову таблицю за розповіддю вчителя.

Орієнтовний вигляд таблиці

Харківський університет — перший університет у Наддніпрянській Україні, другий в загальні в Україні (після Львівського). Із університетом пов'язане видання перших вітчизняних газет і часописів, створення перших наукових товариств.

Становлення Харкова як промислового, наукового та культурного центру відбулося завдяки діяльності університету. Науковці цього навчального закладу досліджували народний побут, історію та мову, літературну діяльність, закладали основи україномовного театру.

Із Харківським університетом пов'язана діяльність трьох лауреатів Нобелівської премії — біолога І. Мечникова, економіста С. Кузнеця, фізика Л. Ландау

Робота з текстом

-Прочитайте текст. Випішіть у зошити дати, пов'язані з історією Харківського університету.

В університеті з 1808 року функціонувала астрономічна обсерваторія, яка стала однією з провідних астрономічних установ України, де проводять фундаментальні і прикладні дослідження з фізики Сонця, планет, астероїдів, комет і супутників.

Ботанічний сад університету було засновано 1804 року. Це найстаріший в Україні ботанічний сад, який є державним заповідником і в якому зібрана унікальна колекція рослин, представників різних ботаніко-географічних зон усього світу.

Музей природи університету заснований 1807 року. Він став одним з найстаріших музеїв світу. Щороку музей відвідує понад 22 тис. екскурсантів. У 23 залах музею розміщено близько 250 тис. експонатів за такими розділами: «Походження людини», «Дарвінізм», «Зоологія», «Геологія».

При університеті діє Музей археології та етнографії Слобідської України, колекція якого налічує близько 150 тис. експонатів.

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету заснована 30 січня 1805 року. Рішенням Міністерства культури України (1987) вона визнана установою, що має особливе громадське значення. Загальний фонд бібліотеки нараховує 3,5 млн примірників, серед них — 50 000 унікальних видань.

Учитель. Для будь-якого вчителя важливим є його вихованці. З Харківським університетом пов'язані імена таких усесвітньо відомих учених, науковців та просвітителів, як П. П. Гулак-Артемівський (відомий український байкар), О. М. Ляпунов (математик), М. І. Костомаров (історик), М. М. Бекетов (фізична хімія), Д. І. Багалій (історик), М. В. Остроградський (математик),

О. О. Потебня (філолог), О. В. Погорелов (математик) та ін.

Імена видатних науковців університету увічнено у назвах вулиць міста Харкова.

Харківський університет відіграв помітну роль в українському національному відродженні у ХІХ — на початку ХХ ст. До відкриття Київського університету 1834 року він був провідним центром українського національного життя в Наддніпрянщині. У другій половині ХІХ ст. Харківське історико-філологічне товариство запровадило широкі дослідження з історії та побуту Слобідської та Лівобережної України. Студенти об'єднувалися в українські громади, у яких брали участь, зокрема, Олександр Потебня, Василь Мова-Лиманський та ін.

1906 року університет присвоїв звання почесного доктора лідерам українського національного руху Михайлові Грушевському та Іванові Франку, а 1910 року — авторці «Истории украинского народа» Олександрі Єфименко. 1907 р. Микола Сумцов, Дмитро Багалій та Михайло Халанський почали читати в університеті лекції з народної словесності, історії України й мовознавства українською мовою.

Харківський університет ХІХ ст.

Ювілейна монета на честь 200-річчя університету

Університет стояв біля витоків усієї вищої освіти Харківщини. З нього виокремилися Національна юридична академія, Національна фармацевтична академія, Харківський медичний університет, Харківський педагогічний університет, Харківська зооветеринарна академія, Харківська академія культури, Харківський економічний університет та інші вищі навчальні заклади.

Харків вважали центром національного відродження, і утримував він цей почесний титул до утворення в Києві університету Святого Володимира.

Робота з хронологією

1. На лінії часу відкладіть дату створення Харківського університету.
2. На яке століття припадає ця подія?
3. Скільки років розділяють відкриття Харківського та Київського університетів?
4. Якого року Харківський університет відзначив своє 200-річчя?

У ч и т є л ь. Із сьогоднішнім Харківським університетом нас ознайомлять учні, що отримали випереджальне завдання.

Повідомлення учнів

1-й учень. Упродовж існування університету його закінчили понад 130 тис. осіб. Імена вихованців університету увічнені в географічних назвах, назвах космічних об'єктів, рослин і мінералів, законів і формул. Близько 60 випускників університету стали дійсними членами і членами-кореспондентами Національної Академії наук України.

Сьогодні університет має 21 факультет: біологічний, фізико-технічний, радіофізичний, фізичний, комп'ютерних наук, філософський, механіко-математичний, геолого-географічний, екологічний, економічний, іноземних мов, історичний, філологічний, фундаментальної медицини, хімічний, соціологічний, психології, юридичний, факультет підвищення кваліфікації, фізико-енергетичний. Останній було створено разом із Інститутом проблем машинобудування НАН України.

2-й учень. Підготовка фахівців у Харківському національному університеті здійснюється за 115 спеціальностями. Щорічно студентами університету стають абітурієнти, серед яких близько 30% — медалісти та 10 % — призери третього і четвертого етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад.

Університет є одним з найбільших наукових центрів України. У ньому працюють 21 академік і член-кореспондент НАН та галузових академій України і 50 лауреатів Державної премії. Університет є провідною науковою організацією кількох міжнародних космічних програм. Науковці університету співпрацюють за міжнародними програмами з ученими США, Канади, Росії, Німеччини, Туреччини, Китаю, Японії, Швейцарії, Болгарії, Великої Британії та інших країн світу.

Учитель. Указом Президента України у жовтні 1999 року Харківському університетові надано статус «національного» і присвоєно ім'я його засновника — В. Н. Каразіна.

У лютому 2010 року, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України, Харківському національному університету ім. В. Н. Каразіна надано статус «дослідницького університету».

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна здійснює широку програму міжнародного співробітництва, є активним членом міжнародної спільноти провідних європейських та світових університетів. Він здійснює угоди про співробітництво з 61 організацією-партнером у 25 країнах світу.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

Бесіда

1. Чи хотіли б ви навчатися в Харківському університеті? Яку спеціальність ви б обрали і чому?
2. Яку роль відігравав Харківський університет у період занепаду українського національного життя?
3. Назвіть дату заснування та ініціатора відкриття Харківського університету.
4. Назвіть найбільші здобутки Харківського університету.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідні параграфи підручників ([1], § 16; [2], § 17).
2. Підготувати повідомлення про найбільш видатних представників Харківського університету.